

УДК 330.3:631.1

В. В. Покин'череда,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2734-8667>
О. А. Тімченко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри глобальної економіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9221-078X>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.20.71

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

V. Pokynchereda,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics
O. Timchenko,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Global Economy,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ANALYSIS OF INVESTMENT SECURITY FOR THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION IN UKRAINE

У статті розглянуто сучасний стан, проаналізовано динаміку та виявлено тенденції інвестиційного забезпечення розвитку аграрного виробництва в Україні, визначено проблемні аспекти інвестиційної діяльності в контексті нинішніх економічних умов. Обґрунтовано роль та значення інвестицій для забезпечення сталого розвитку підприємств аграрного сектору. Встановлено, що вітчизняна галузь сільського господарства є важливим напрямом інвестування з огляду на її вагомий внесок у валовий внутрішній продукт України, значний експортний потенціал, важливість у забезпеченні внутрішніх потреб населення у високоякісній аграрній продукції та глобальної продовольчої безпеки. Проведене аналітичне дослідження вказує на сформовану тенденцію до зростання обсягу коштів, інвестованих у вітчизняний аграрний сектор, зокрема в сільськогосподарські машини, обладнання та транспортні засоби, будівлі та інженерні споруди, довгострокові біологічні активи, сільськогосподарську землю, що дало змогу наростити обсяги виробництва аграрної продукції, впроваджувати досконаліші технології вирощування сільськогосподарських культур та створити умови для забезпечення стійкого розвитку аграрних підприємств. Обґрунтовано, що стратегічним напрямом сталого розвитку аграрного сектору економіки має стати виробництво сільськогосподарської продукції з високим рівнем доданої вартості для максимальної реалізації експортного потенціалу України, впровадження кліматично орієнтованих технологій ведення сільського господарства, здійснення соціально відповідальної та екологічно чистої сільськогосподарської діяльності, реалізація концепції "зеленого" зростання. Реалізація зазначених напрямів розвитку сільського господарства в умовах війни та післявоєнний період потребуватиме здійснення системних і комплексних заходів, залучення в аграрний сектор значних інвестицій та забезпечення скоординованих взаємодій між органами державної влади, місцевим самоврядуванням, представниками агробізнесу і суспільством.

In the article were substantiated the current state, analyzed the dynamics and identified trends in investment support for the development of agricultural production in Ukraine, and identified problematic aspects of investment activity in the context of current economic conditions. The role and importance of investments for ensuring sustainable development of enterprises in the agricultural sector was substantiated. It has been established that the domestic agricultural sector is an important area of investment, given its significant contribution to the gross domestic product of Ukraine, significant export potential, importance in meeting the domestic needs of the population for high-quality agricultural products and global food security. The conducted analytical study indicates the current trend of growth in the volume of funds invested in domestic agricultural production, in particular in agricultural machinery, equipment and vehicles, buildings and engineering structures, long-term biological assets, agricultural land, which made it possible to increase the volume of agricultural production and introduce more advanced technologies for growing agricultural crops and creating conditions for ensuring the sustainable development of agricultural enterprises. It was substantiated that the strategic direction of sustainable development of the agricultural sector of the economy should be the production of agricultural products with a high degree of added value for the maximum realization of Ukraine's export potential, the introduction of climate-oriented agricultural technologies, the implementation of socially responsible and environmentally friendly agricultural activities, the implementation of the concept of "green" growth. The implementation of these areas of agricultural development during the war and the post-war period will require the implementation of systemic and comprehensive measures, attracting significant investments into the agricultural sector and ensuring coordinated interactions between government bodies, local government, representatives of agribusiness and society.

Ключові слова: інвестиції, капітальні інвестиції, інвестиційне забезпечення, інвестиційна діяльність, сільське господарство, аграрне виробництво.

Key words: investments, capital investments, investment support, investment activities, agriculture, agricultural production.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сільське господарство займає вагоме місце в структурі національної економіки, а його розвиток визначає не лише продовольчу безпеку країни, але й соціальний та економічний розвиток сільських територій. За підсумками 2021 р. у сільському господарстві України було зайнято близько 14,0% населення, його внесок у ВВП країни був найвищим серед усіх галузей економіки — близько 10,0%, а на агропродовольчу продукцію припадав найбільший відсоток у загальному експорті України — близько 41,0% [1]. Створення умов для забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку сільськогосподарських підприємств стають пріоритетним завданням в умовах глобальних викликів і нестабільності. З одного боку, зростання світового попиту на аграрну продукцію створює можливості для розвитку вітчизняного сільського господарства, з іншого — його висока залежність від природно-кліматичних умов, обмеженість власних інвестиційних ресурсів, а також нестабільність економічного середовища ставлять під загрозу його стійкий розвиток.

Значних втрат аграрному сектору економіки завдало повномасштабне вторгнення росії в Україну, зокрема, на площі, які безпосередньо постраждали внаслідок воєнних дій, припадало близько 36,0% довоєнно-

го рівня вирощування зернових культур, а близько 30,0% території України може бути заміновано. Крім того, блокада Чорного моря та пошкодження сільськогосподарських підприємств збільшили витрати й ризики для виробництва та експорту аграрної продукції [2]. За даними Київської школи економіки, станом на лютий 2023 р. загальні збитки сільського господарства України оцінюються в 40,2 млрд дол. США, з них прямі збитки становлять 8,7 млрд дол. [3].

Виходячи з наведеного вище, відзначимо, що важливість залучення інвестицій у сільське господарство стає критичною для забезпечення життєво важливих потреб населення, збереження робочих місць в сільських регіонах, зменшення залежності країни від імпорту продовольства та сприяння інфраструктурному розвитку сільських територій. У цьому контексті інвестиційне забезпечення розвитку аграрного виробництва в Україні стає пріоритетним завданням при розробці стратегічних рішень та розробці політик, спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки країни та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільгоспвиробника на світовому ринку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження сутності інвестицій, їх значення та ролі у забезпеченні стійкого розвитку сільського господарства знайшли широке висвітлення у працях закордон-

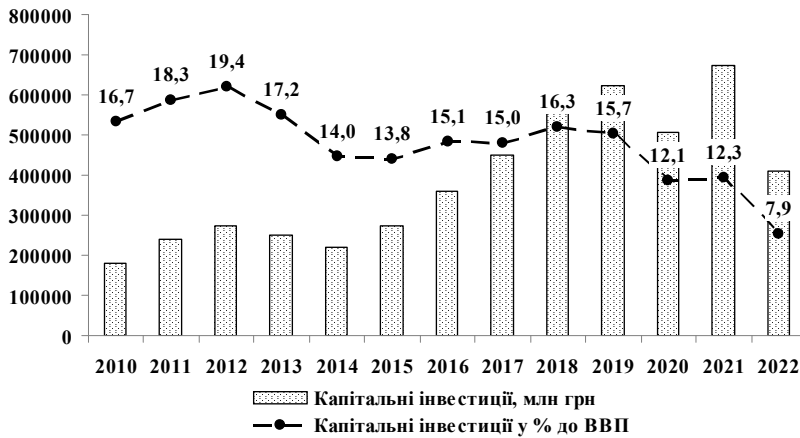

Рис. 1. Обсяг капітальних інвестицій в Україні у 2010–2022 рр.

Джерело: сформовано авторами за даними Державної служби статистики України [12].

них і вітчизняних вчених-економістів, зокрема: М. Аннозі (M. Annosi), Ф. Брунетта (F. Brunetta), М. Дяченко, А. Кучер, І. Мазуркевич, А. Мовчанюк, А. Монті (A. Monti), І. Назаренко, Ф. Наті (F. Nati), Н. Поліщук, І. Салькова, А. Сахно, В. Ставнічук, С. Ткаченко та ін. Так, І. Назаренко здійснила аналіз інвестиційного забезпечення сільського господарства України, виокремила ключові проблеми інвестування в аграрне виробництво та на основі цього визначила основні пріоритети вдосконалення інвестиційної політики на рівні держави, регіону та підприємства [4]. В. Ставнічук і С. Ткаченко зазначають, що основними перешкодами активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі України протягом багатьох років були обмеження державного фінансування, відсутність ефективних кредитних механізмів, жорстка та недосконала податкова політика й нарощування імпорту сільськогосподарської продукції [5; 6].

С. Степаненко обґрунтовує, що розширення масштабу інвестиційного потенціалу аграрного сектору вітчизняної економіки має відбуватися через реалізацію національної політики інклюзивного інвестування агробізнесу і сільських територій, принципами якої мають стати: рівний, справедливий та прозорий доступ агровиробників до джерел інвестиційних активів; сприяння забезпеченню продовольчої безпеки; повага до права власності на земельні активи; раціональне використання природних ресурсів тощо [7]. А. Мовчанюк та М. Дяченко стверджують, що ключове значення у реалізації інвестиційної діяльності аграрних підприємств також має завершення земельної реформи, спрямованої на формування прозорого обігу земель сільськогосподарського призначення, забезпечення державних гарантій захисту потенційним інвесторам у реалізації агробізнесових та соціально-економічних проєктів у межах відродження й розвитку сільських територій [8]. М. Аннозі (M. Annosi), Ф. Брунетта (F. Brunetta), А. Монті (A. Monti), Ф. Наті (F. Nati) стверджують, що забезпечення конкурентних переваг підприємств аграрної сфери забезпечить впровадження розумного сільського господарства (Smart Agriculture) та технологій 4.0 (4.0 Technologies). Втім, автори визнають, що швидкість проникнення таких цифрових технологій в аграрне ви-

робництво все ще залишається повільною [9].

Дослідження методичних підходів до аналізу та оцінки інвестиційної привабливості сільгоспдприємств, які умовно можна поділити на експертні бальні оцінки; економетричні оцінки суми рангових (порядкових) місць (із застосуванням різних вагових коефіцієнтів значущості показників або вагових балів) та економетричні оцінки статистичних показників висвітлено у праці І. Мазуркевич [10]. А. Сахно, Н. Поліщук, І. Салькова та А. Кучер аналізують залежність обсягів реалізації продукції та зростання виручки від реалізації аграрної продукції від рівня інвестування в сільське господарство та вказують на не-

значний кореляційний зв'язок між цими показниками. Автори зазначають, що передумовою вирішення такої ситуації є збільшення обсягу зовнішнього фінансування та досягнення тісного взаємозв'язку між параметрами: кредитування — інвестування — зростання виробництва та продажів аграрної продукції [11].

Таким чином, відзначимо, що економічні та аналітичні аспекти здійснення інвестиційної діяльності в сільському господарстві знайшли широке висвітлення у працях вчених. Втім, з огляду на важливість інвестицій в забезпеченні сталого розвитку аграрного виробництва та продовольчої безпеки країни в умовах воєнного стану, важливого значення набуває пошук та аналіз джерел залучення інвестицій у вітчизняні сільськогосподарські підприємства.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета дослідження полягає в аналізі стану та виявленні тенденцій інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки України на основі фактичних даних Державної служби статистики України й визначення подальших шляхів їхньої активізації в умовах економічної нестабільності та невизначеності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інвестиції є ключовим чинником розвитку економіки країни, створюють умови для впровадження новітніх технологій, підвищують ефективність виробничо-господарської діяльності та забезпечують конкурентоспроможність підприємств. Інвестування в розвиток промисловості, технологій, транспорту, інфраструктури та інших галузей економіки призводить до зростання обсягів виробництва й підвищення якості продукції, створення нових робочих місць та зростання добробуту населення, підвищення споживчого попиту і забезпечення сталого розвитку національної економіки.

Дані офіційної статистики показують, що капітальні інвестиції в Україні протягом 2010–2022 рр. зросли з 180575,5 до 409660 млн грн або на 126,8%, досягнувши максимального значення у 2021 р. — 673899,3 млн грн (рис. 1). Різке скорочення обсягу капітальних інвес-

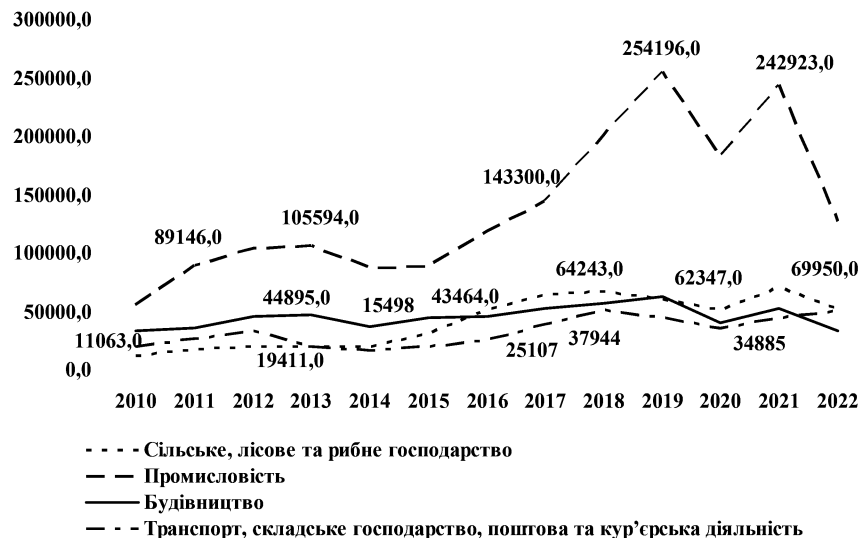

Рис. 2. Динаміка капітальних інвестицій за основними видами економічної діяльності у 2010—2022 рр., млн грн

Джерело: сформовано авторами за даними Державної служби статистики України [12].

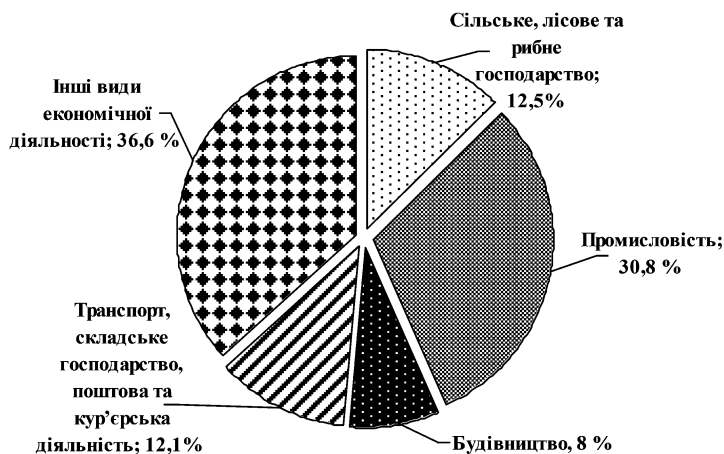

Рис. 3. Структура капітальних інвестицій у 2022 р. в розрізі видів економічної діяльності, у відсотках до загального підсумку

Джерело: сформовано авторами за даними Державної служби статистики України [12].

тицій спостерігалось у 2022 р., що стало наслідком повномасштабної війни росії проти України. Відносно загального рівня ВВП обсяг капітальних інвестицій досяг максимального значення у 2012 р. та становив 19,4% ВВП, найнижче значення спостерігалось у 2022 р. — 7,9%.

Структура капітальних інвестицій за основними видами економічної діяльності протягом 2010—2022 рр. не зазнала значних змін, однак в абсолютному вимірі спостерігалось зростання капітальних інвестицій за різними сферами та видами діяльності. Так, якщо у 2010 р. в сільське, лісове та рибне господарство України було інвестовано 11063,0 млн грн, то у 2021 р. — 69950,0 млн грн або в 6,3 разів більше (рис. 2). Найбільша сума коштів у 2021 р. була інвестована у промислові підприємства — 242923,0 млн грн, що становило понад 36,0% усіх капітальних інвестицій в економіку країни, при цьому кожна десята гривня була інвестована у галузь сільського господарства, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг. Обсяг капітальних інвестицій у

транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність у 2022 р. збільшився порівняно з 2021 р. на 5588,0 млн грн або 12,7%, досягнувши рівня 49533,0 млн грн.

Дослідження питомої ваги капітальних інвестицій у 2022 р. в розрізі видів економічної діяльності показує, що на промисловість (добувна промисловість і розроблення кар'єрів та переробна промисловість) припадало 30,8% усіх капітальних інвестицій, на сільське, лісове та рибне господарство — 12,5%, на транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність — 12,1%, на будівництво — 8,0%, на інші види економічної діяльності — 36,6% (рис. 3). При цьому необхідно відзначити, що у 2022 р. порівняно з 2021 р. зросла питома вага коштів, інвестованих у сільське, лісове та рибне господарство (з 10,4 до 12,5%), а також капітальні інвестиції у сферу транспорту, складського господарства, поштову та кур'єрську діяльність (з 6,5 до 12,1%). Питома вага коштів, інвестованих у добувну промисловість і розроблення кар'єрів та переробну промисловість, в 2022 р. зменшилась порівняно з попереднім роком на 5,8%, у сфері будівництва скорочення питомої ваги капітальних інвестицій становило 0,3%.

З наведених даних видно, що важливим об'єктом інвестування є сільське господарство. Україна має потужний природно-ресурсний потенціал для розвитку аграрного виробництва, який сповна може бути реалізований завдяки інвестуванню в сільське господарство. Ця галузь є ключовою для забезпечення продовольчої безпеки, виробництва якісної продукції для задоволення потреб внутрішнього ринку та реалізації експортних можливостей. Крім того, інвестиції в аграрний сектор дають змогу створювати нові робочі місця, підвищувати ефективність виробництва через впровадження новітніх технологій та передових практик. Тобто інвестиції в сільське господарство є каталізатором сталого розвитку країни, необхідною передумовою для забезпечення її продовольчої безпеки та економічного розвитку.

Таблиця 1. Обсяг капітальних інвестицій у сільське господарство України за напрямками діяльності та видами активів у 2021 р., млн грн

Показники	Обсяг капітальних інвестицій	У тому числі								
		Інвестиції в матеріальні активи	з них							Інвестиції в нематеріальні активи
			Будівлі	Інженерні споруди	Машини та обладнання	Транспортні засоби	Земля	Довгострокові біологічні активи	Інші матеріальні активи	
Сільське, лісове та рибне господарство:	69950,3	68242,6	10650,3	3204,1	35654,7	12147,2	178,6	5490,0	917,6	1707,7
1. Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг, в т.ч.:	67992,6	66312,5	10052,3	3076,1	35334,3	11241,1	177,7	5488,0	к	1680,0
- вирощування однорічних і дворічних культур	54764,0	53259,1	7364,1	2383,3	31142,9	9981,5	147,7	1643,0	596,5	1504,9
- вирощування багаторічних культур	1125,9	1122,0	129,2	84,2	400,0	67,0	к	400,7	32,4	4,0
- тваринництво	9615,9	9475,2	2283,7	379,1	2405,5	889,3	17,9	3419,3	80,4	140,7
2. Лісове господарство та лісозаготівлі	1413,2	1387,4	222,6	120,9	305,5	581,7	1,1	1,0	154,7	25,7
3. Рибне господарство	544,5	542,6	187,3	7,2	15,0	324,4	-	1,0	к	2,0

Примітки. 1. Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

2. к — дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної (первинне та вторинне блокування вразливих значень).

3. Інформація сформована з урахуванням даних ініціативно поданих звітів підприємств.

Джерело: сформовано авторами за даними Державної служби статистики України [12].

Основні завдання інвестування в аграрну галузь мають зводитись до створення й удосконалення технологічних процесів виробництва, застосування досконаліших засобів праці та підвищення якості продукції для забезпечення сталого розвитку сільського господарства. Інвестиції мають спрямовуватись на створення передумов для зміцнення позицій аграрного сектору економіки на ринку продовольства, поліпшення соціальної інфраструктури в сільській місцевості, а також досягнення екологічної та продовольчої безпеки країни.

Аналіз капітальних інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство за видами активів показує, що найбільший обсяг коштів у 2021 р. спрямовувався на формування матеріальних активів (68242,6 млн грн), зокрема: будівлі — 10650,3 млн грн, інженерні споруди — 3204,1, машини та обладнання — 35654,7, транспортні засоби — 12147,2, земля — 178,6, довгострокові біологічні активи — 5490,0 та інші матеріальні активи — 917,6 млн грн. Серед підгалузей сільського господарства найбільше коштів інвестовано в рослинництво (вирощування однорічних, дворічних і багаторічних культур) — 55889,9 млн грн або 79,9 % до загального підсумку, в тваринництво — 9615,9 млн грн або 13,7 %, лісове господарство та лісозаготівлі — 1413,2 млн грн або 2,0%, рибне господарство — 544,5 млн грн або 0,8% (табл. 1).

Дослідження структури капітальних інвестицій у сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг у 2021 р. вказує на значне переважання питомої ваги коштів, інвестованих у матеріальні активи (97,5% від загального підсумку), над інвестиціями в нематеріальні активи (2,5% від загального підсумку). Докладний аналіз структури капітальних інвестицій в матеріальні активи показує, що лівова частка інвестованих коштів припадала на машини та обладнання (52,0%), транспортні засоби (16,5%), будівлі та споруди (14,8%), довгострокові біологічні активи (8,1%) та інженерні споруди (4,5%) (рис. 4).

Виходячи з наведеного вище, відзначимо, що протягом останніх років у вітчизняну галузь сільського господарства було інвестовано значні кошти, що дало змогу наростити обсяги виробництва, впроваджувати прогресивніші технології виробництва продукції та забезпечувати стійкий розвиток підприємств. Однак, повномасштабна війна росії проти України попри непоправні людські втрати, величезну шкоду для навколишнього середовища, знищення та псування майна, завдала значних збитків сільському господарству. За рік повномасштабного вторгнення прямі збитки, завдані сільському господарству, становили 8,7 млрд дол. США, а непрямі збитки, враховуючи зниження обсягів аграрного виробництва, додатково склали 31,5 млрд дол. [3]. З огляду на колосальні збитки, завдані вітчизняному аграр-

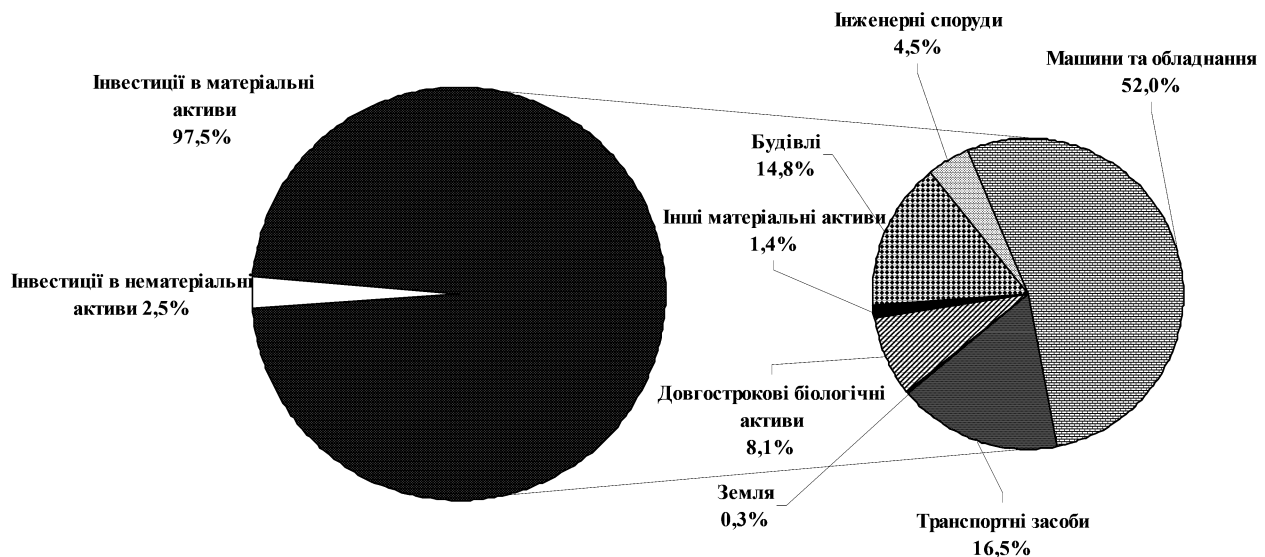

Рис. 4. Структура капітальних інвестицій у сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг за видами активів у 2021 р., у відсотках до загального підсумку

Джерело: сформовано авторами за даними Державної служби статистики України [12].

ному сектору, необхідно підтримувати достатній рівень інвестицій в сільське господарство, створювати умови для зростання, модернізації та технічного переоснащення аграрного виробництва, сприяючи післявоєнному відновленню України та забезпеченню глобальної продовольчої безпеки.

За даними Центру досліджень продовольства та землекористування при Київській школі економіки [3], найбільший обсяг прямих збитків припадає на сільськогосподарську техніку та складські приміщення (6,0 млрд дол. США) (рис. 5). За перший рік повномасштабної війни росії проти України знищено або частково пошкоджено сільськогосподарську техніку та спецтехніку вартістю 4,7 млрд дол. Крім того, через знищення та пошкодження зерносховищ і складських приміщень з продуктами харчування й іншими сільгосптоварами завдано збитків на суму 1,3 млрд дол. Понад 17,0% усієї

сільськогосподарської техніки та обладнання оцінюються як серйозно пошкоджені та знищені. Збитки, завдані тваринництву та бджільництву, оцінюються в 265,6 млн дол., рибному господарству та галузі аквакультури — 12,0 млн дол., садівництву (багаторічним насадженням) — 489,8 млн дол. Вартість викрадених і втрачених сільськогосподарських матеріалів (добрива, паливо-мастильні матеріали, засоби захисту рослин, насіннєвий матеріал та ін.) оцінюється в 2,0 млрд. дол.

Крім прямих збитків, повномасштабне вторгнення росії в Україну має непрямий вплив на аграрний сектор, який за рік війни оцінюється приблизно в 31,5 млрд дол. США [3]. Ці непрямі збитки включають недоотриманий дохід через зменшення обсягів виробленої продукції та додаткові витрати, які несуть сільгоспвиробники через війну, зокрема втрата сільськогосподарських угідь, зменшення обсягів вирощування однорічних і багаторічних культур, скорочення виробництва продукції тваринництва, рибного господарства та аквакультури, а також зниження доходів виробників через порушення логістики, зниження цін на експортоорієнтовану аграрну продукцію та підвищення її собівартості. Зокрема, втрати врожаю через зменшення вирощування зернових культур становлять в 14,3 млрд дол., втрати галузі тваринництва становлять 1,7 млрд дол., інші збитки — 15,6 млрд дол. (рис. 6).

З огляду на колосальні масштаби збитків, яких зазнав вітчизняний аграрний сектор, для його відновлення потрібні значні інвестиційні ресурси. За оцінками Центру досліджень продовольства та землекористування при Київській школі економіки [3], потреби на заміну та ремонт зруйнованих і пошкоджених активів та відновлення сільськогосподарської діяльності, постраждалої внаслідок війни, становлять 29,7 млрд дол. США, з яких понад 10,0 млрд дол. — негайні та короткострокові потреби (2023—2026 рр.) і 19,7 млрд дол. —

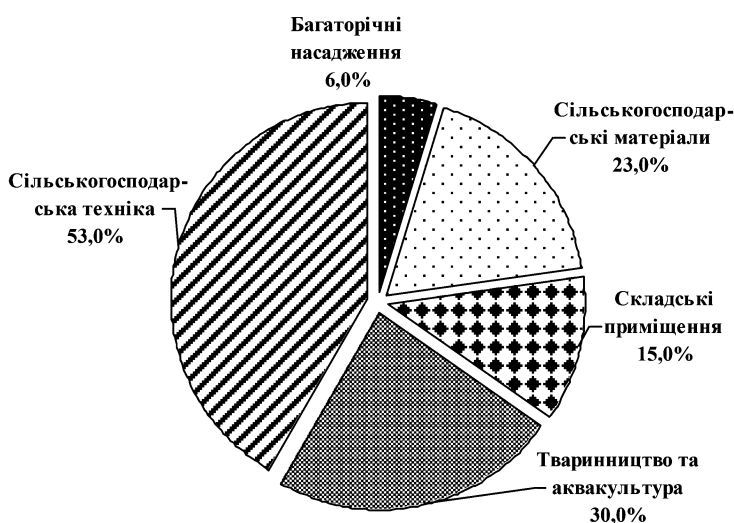

Рис. 5. Структура збитків, завданих сільському господарству, внаслідок повномасштабної війни росії проти України за категоріями станом на 24.02.2023, у відсотках до загального підсумку

Джерело: сформовано авторами за даними [3].

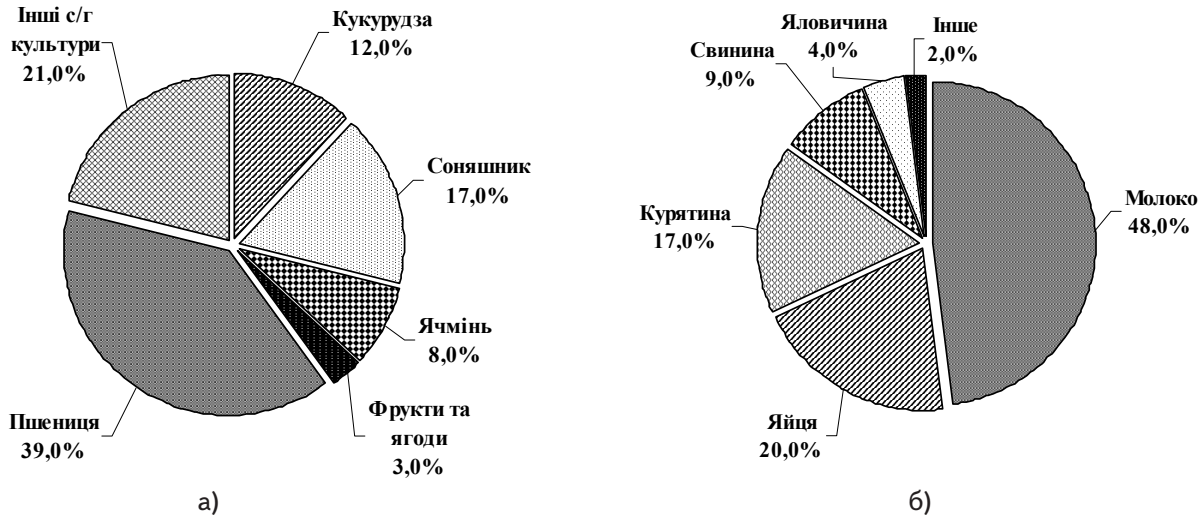

Рис. 6. Структура втрат врожаю (а) та продукції тваринництва (б) через зниження виробництва внаслідок повномасштабної війни росії проти України станом на 24.02.2023, у відсотках до загального підсумку

Джерело: сформовано авторами за даними [3].

середньострокові та довгострокові потреби (2027—2033 рр.). Зокрема, через рік після повномасштабного вторгнення відновлення складських приміщень, сільськогосподарського обладнання та техніки, рекультивація пошкоджених сільськогосподарських угідь, пересадка багаторічних насаджень, відновлення тваринництва, рибного господарства та галузі аквакультури потребуватиме 9,3 млрд дол. Очікувані потреби на відновлення аграрного сектору економіки становлять 20,4 млрд дол. (кошти на компенсацію відсоткових ставок за кредитами, кредитні гарантії для сільського господарства, пряма фінансова підтримка фермерських господарств, гранти на виробництво альтернативної енергії, інвестиційні гранти та ін.).

Відповідно до Плану відновлення України [13], сільське господарство є одним із пріоритетних напрямів, зокрема акцент робиться на забезпеченні біоенергетичної незалежності, розвитку меліоративних систем, стимулюванні та розвитку переробки продукції рослинного походження, нарощуванні обсягів виробництва м'ясо-молочної та плодоовочевої продукції, картографуванні територій та розвитку інфраструктури геопросторових даних, переході агропродовольчого сектору до "зеленого" зростання та ін. Реалізація зазначених завдань та планів потребує мобілізації значних обсягів зовнішніх і внутрішніх інвестиційних ресурсів.

Необхідно звернути увагу на те, що інвестування в сільське господарство має бути стратегічно орієнтованим, здійснюватись не лише для того, щоб допомогти досягти довоєнного рівня виробництва, але й для забезпечення якісної трансформації аграрного сектору. Підтримка малих і середніх фермерських господарств, відродження і розвиток сільських територій, впровадження кліматично орієнтованих технологій в рослинництві та тваринництві, ведення соціально відповідальної та екологічно чистої діяльності, реалізація стратегії "зеленого" зростання мають бути в центрі інвестиційних процесів, що забезпечить сталий розвиток аграрного сектору економіки.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Ефективне управління виробництвом сільськогосподарської продукції, забезпечення модернізації та оновлення матеріально-технічної бази, підвищення продуктивності праці та рентабельності агробізнесу, розширення відтворення виробництва, ведення екологічно орієнтованої діяльності — усе це досягається завдяки достатньому рівню інвестицій. Протягом останніх років сільське господарство залишалося інвестиційно привабливою галуззю національної економіки. За 2010-2022 рр. обсяг коштів, інвестованих в аграрне виробництво, збільшився майже в п'ять разів, а питома вага капітальних інвестицій в сільське господарство в загальному обсязі інвестованих в економіку України коштів зросла до 12,5%. Це свідчить про значний потенціал розвитку аграрного виробництва, створення передумов для реалізації експортних можливостей сільського господарства, впровадження прогресивних технологій вирощування сільськогосподарських культур, нарощування обсягів виробництва аграрної продукції з високою доданою вартістю.

Відновлення сільського господарства в умовах війни та післявоєнний період передбачатиме реалізацію низки системних і комплексних заходів, зокрема: впровадження кращих сільськогосподарських практик і доступних технологій для зменшення й запобігання забрудненню навколишнього середовища, ведення соціально відповідальної та екологічно орієнтованої діяльності, впровадження кліматично орієнтованих технологій в агросекторі, створення сприятливих умов для малих і середніх сільськогосподарських підприємств, підвищення якості та безпечності аграрної продукції відповідно до вимог міжнародних стандартів, відновлення й розвиток інфраструктури для сільгоспвиробництва, сприяння переходу сільського господарства до "зеленого" зростання та забезпечення сталого розвитку галузі та ін. Втілення зазначених заходів можливе за рахунок залучення в аграрний сектор значних інвестицій та

скоординованих взаємодій між органами державної влади, місцевим самоврядуванням, представниками агробізнесу та суспільством.

Література:

1. Офіційний вебсайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. За 2021 рік Україна збільшила зовнішньоторговельний обіг с/г продукції та продовольчих товарів. URL: <https://minagro.gov.ua/news/za-2021-rik-ukrayina-zbilshila-zovnishnotorgovelnij-obig-sg-produkciyi-ta-prodovolchih-tovariv-roman-leshchenko> (дата звернення: 18.09.2023).

2. Матвеев М. Сільське господарство та ринок сільськогосподарських земель України: вплив війни. URL: <https://voxukraine.org/silke-gospodarstvo-ta-rynok-silskogospodarskyh-zemel-ukrayiny-vplyv-vijny> (дата звернення: 20.09.2023).

3. Офіційний вебсайт Київської школи економіки. Agricultural War Damages, Losses, and Needs. Review. 24.04.2023. Issue 3. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/05/RDNA2.pdf> (дата звернення: 22.09.2023).

4. Назаренко І.М. Аналіз інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств регіонів України. Проблеми економіки. 2015. № 4. С. 136—143.

5. Ткаченко С. Аналіз інвестиційної діяльності в аграрному секторі України, визначення факторів та шляхів її активізації. Економіка та суспільство. 2021. Випуск 23. DOI: 10.32782/2524-0072/2021-23-3.

6. Ставничук В.В. Аналіз інвестиційної діяльності як передумови ефективного розвитку агроформувань. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 5 (2). С. 224—227. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-298-5(2)-37.

7. Степаненко С.В. Диверсифікація джерел інклюзивного інвестування аграрних бізнес суб'єктів. Таврійський науковий вісник. 2023. Випуск 16. С. 175—184. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.23>.

8. Мовчанюк А.В., Дяченко М.І. Особливості управління інвестиційно-інноваційною діяльністю в сільському господарстві України. Modern Economics. 2022. № 31. С. 97—103. DOI: 10.31521/modecon.V31(2022)-14.

9. Annosi M.C., Brunetta F., Monti A., Nati F. Is the trend your friend? An analysis of technology 4.0 investment decisions in agricultural SMEs. Computers in Industry. 2019. Vol. 109. P. 59—71. DOI: 10.1016/j.com-pind.2019.04.003.

10. Мазуркевич І. Дослідження методичних підходів оцінки інвестиційної привабливості підприємств агропромислового комплексу. Економіка та суспільство. 2023. Випуск 53. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-53-87.

11. Sakhno A., Polishchuk N., Salkova I., Kucher A. Impact of Credit and Investment Resources on the Productivity of Agricultural Sector. European Journal of Sustainable Development. 2019. № 8(2). P. 335-345. DOI: 10.14207/ejsd.2019.v8n2p335.

12. Офіційний вебсайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 02.10.2023).

13. Офіційний вебсайт План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 06.10.2023).

References:

1. Official website of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2021), "In 2021, Ukraine increased its foreign trade turnover of agricultural products and food products", available at: <https://minagro.gov.ua/news/za-2021-rik-ukrayina-zbilshila-zovnishnotorgovelnij-obig-sg-produkciyi-ta-prodovolchih-tovariv-roman-leshchenko> (Accessed: 18 September 2023).

2. Matvieiev, M. (2023), "Agriculture and the agricultural land market of Ukraine: the impact of the war", available at: <https://voxukraine.org/silke-gospodarstvo-ta-rynok-silskogospodarskyh-zemel-ukrayiny-vplyv-vijny> (Accessed: 20 September 2023).

3. Official website of the Kyiv School of Economics (2023), "Agricultural War Damages, Losses, and Needs. Review. 24.04.2023. Issue 3", available at: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/05/RDNA2.pdf> (Accessed: 22 September 2023).

4. Nazarenko, I.M. (2015), "Analysis of investment provision of agricultural enterprises in the regions of Ukraine", Problemy ekonomiky, Vol. 4, pp. 136—143.

5. Tkachenko, S. (2021), "Analysis of investment activity in the agricultural sector of Ukraine, determination of factors and ways of its activation", Ekonomika ta suspilstvo, Vol. 23. DOI: 10.32782/2524-0072/2021-23-3.

6. Stavnichuk, V.V. (2021), "Analysis of investment activity as a prerequisite for the effective development of agricultural formations", Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu, Vol. 5 (2), pp. 224—227. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-298-5(2)-37.

7. Stepanenko, S.V. (2023), "Diversification of sources of inclusive investment of agrarian business entities", Tavriyskyi naukovyi visnyk, Vol. 16, pp. 175—184. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.23>.

8. Movchanyuk, A.V. and Dyachenko, M.I. (2022), "Peculiarities of management of investment and innovation activities in agriculture of Ukraine", Modern Economics, Vol. 31. pp. 97—103. DOI: 10.31521/modecon.V31(2022)-14.

9. Annosi, M.C., Brunetta, F., Monti, A. and Nati, F. (2019), "Is the trend your friend? An analysis of technology 4.0 investment decisions in agricultural SMEs", Computers in Industry, Vol. 109, pp. 59—71. DOI: 10.1016/j.com-pind.2019.04.003.

10. Mazurkevich, I. (2023), "Study of methodical approaches to assessing the investment attractiveness of enterprises of the agroindustrial complex", Ekonomika ta suspilstvo, Vol. 53. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-53-87.

11. Sakhno, A., Polishchuk, N., Salkova, I. and Kucher, A. (2019), "Impact of Credit and Investment Resources on the Productivity of Agricultural Sector", European Journal of Sustainable Development, Vol. 8 (2), pp. 335—345. DOI: 10.14207/ejsd.2019.v8n2p335.

12. Official website of the State Statistics Service of Ukraine (2023), available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed: 02 October 2023).

13. Official website of the Recovery Plan of Ukraine (2023), available at: <https://recovery.gov.ua/> (Accessed: 18 October 2023).

Стаття надійшла до редакції 08.10.2023 р.